

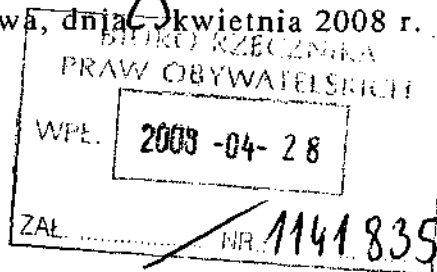
RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

DL-P-I-0760-7/08

dot. RPO-487004-II/04/DK

RPO-487 004 / 04

Warszawa, dnia 25 kwietnia 2008 r.

Pan

Janusz Kochanowski

Rzecznik Praw Obywatelskich

Stanisław Papis Rzecznik

W odpowiedzi na pismo Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 7 marca 2008 r., numer RPO-487004-II/04/DK, w sprawie pozycji pokrzywdzonego w toku postępowania regulowanego przez przepisy ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz. U. z 2002 r. Nr 11, poz. 109, z późn. zm.), uprzejmie przedstawiam co następuje.

Zarówno sygnalizowany przez Rzecznika Praw Obywatelskich problem wzmocnienia pozycji pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawach nieletnich, jak i potrzeba rozważenia podjęcia inicjatywy ustawodawczej w tym zakresie, zawarte w konkluzji wystąpienia Rzecznika, stanowią zagadnienia o istotnym znaczeniu.

Zauważyć należy, iż obowiązujące przepisy powołanej ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, mimo wielokrotnych nowelizacji, nie przystają, także w tym zakresie, do potrzeb i oczekiwań praktyki.

W odpowiedzi na poprzednie wystąpienie Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 5 września 2006 r., numer RPO-487004-II/04/DK, poruszające tożsamą problematykę, w piśmie Ministerstwa Sprawiedliwości przedstawiony został pogląd, że przyznanie pokrzywdzonemu wszystkich praw strony w postępowaniu w sprawach nieletnich jest niecelowe i miałoby szkodliwy wpływ zarówno na realizację ustawowych celów tego postępowania, jak i jego sprawność.

Pogląd kwestionujący zasadność nadawania pokrzywdzonemu statusu pełnoprawnej strony postępowania w sprawach nieletnich podzielany jest przez obecne kierownictwo resortu.

Równocześnie dostrzegana jest potrzeba zmian, które spowodują poprawę pozycji pokrzywdzonego, nie doprowadzając przy tym do ukształtowania w pełni kontrydiktoryjnego modelu postępowania, w którym nieletni pozbawiony byłby faktycznie równorzędnej pozycji procesowej. Takie założenie przyjęte zostało przez Zespół ekspertów, powołany zarządzeniem z dnia 7 lutego 2008 r. do opracowania nowego projektu ustawy - Prawo nieletnich.

Prace nad projektowaną ustawą prowadzone przez Zespół ekspertów mają charakter kompleksowy i obejmą również kwestie podniesione w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich, związane z uregulowaniem pozycji pokrzywdzonego poprzez zwiększenie jego ochrony w postępowaniu wobec nieletnich. Zmierzają one do wypracowania modelu jednolitego postępowania, zawierającego rozwiązania wychodzące naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom społecznym, zapewniające skuteczną realizację funkcji wychowawczej i profilaktycznej organów państwa w postępowaniu z nieletnimi poprzez pomoc w przezwyciężaniu trudności w spełnianiu wymogów stawianych tej zbiorowości przez społeczeństwo. Przyświeca im cel wyeliminowania niedoskonałości ustawy obowiązującej, poprzez opracowanie rozwiązań tak materialnoprawnych, jak procesowych zapewniających skuteczne przeciwdziałanie problemowi demoralizacji nieletnich. Celem projektowanych zmian nie jest natomiast ukształtowanie w pełni kontrydiktoryjnego modelu postępowania w sprawach nieletnich.

Podstawowym celem postępowania w sprawach nieletnich, w myśl preambuły ustawy z dnia 26 października 1982 r. jest przeciwdziałanie demoralizacji i przestępczości nieletnich oraz stworzenie tym z nich, którzy popadli w konflikt z prawem, lub z zasadami współżycia społecznego, warunków powrotu do normalnego życia oraz dążenie do umocnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczej i poczucia odpowiedzialności rodzin za wychowanie nieletnich. Wiodącą dyrektywą tego postępowania, wyznaczoną treścią art. 3 § 1 powołanej ustawy, jest dobro nieletniego.

Z tego względu reakcja na ujemnie oceniane zachowania nieletnich, co do zasady nie jest i nie powinna być reakcją prawnokarną, a ustawa regulująca postępowanie w sprawach nieletnich zawiera uregulowania, wprowadzając nie pozbawione wad, ale dostosowane do potrzeby traktowania nieletnich w sposób odmienny niż strony procesu w ujęciu cywilnoprawnym czy w procesie karnym.

Tak więc cele i zasady obowiązującego postępowania w sprawach nieletnich zostały sformułowane w sposób zasadniczo odmienny niż postępowania karnego. Właśnie wynikiem tych odmienności jest niejednakowa pozycja procesowa pokrzywdzonego w obu tych

postępowaniach. Postępowanie w sprawach nieletnich nie jest bowiem postępowaniem karnym, a reakcja na zachowanie nieletniego w tym postępowaniu nie ma charakteru kary.

Na podkreślenie zasługuje, iż, istotne z punktu widzenia celu postępowania, odejście od zasady kontrydiktoryjności nie powinno być postrzegane wyłącznie jako nadmierne ograniczenie uprawnień pokrzywdzonego. Wynika ono z podstawowych założeń postępowania w sprawach nieletnich.

Zasada o charakterze fundamentalnym, wyrażona w art. 72 Konstytucji RP, nakłada na państwo obowiązek zapewnienia ochrony praw dziecka. Zgodnie z ust. 1 powołanego przepisu, każdy ma prawo zażądać od organów władzy publicznej ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Podkreślić należy, iż zabezpieczeniu tych zadań państwa służyć mają m.in. przepisy o postępowaniu w sprawach nieletnich.

Zwrócić należy natomiast uwagę na niejednolitość procedury, bowiem w zależności od trybu postępowania prowadzonego na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, zgodnie z jej przepisami, mają zastosowanie przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555, z późn. zm.) bądź ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296, z późn. zm.). Odesłanie w art. 20 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich odpowiednio do przepisów procedury cywilnej i karnej, powoduje stosowanie przepisów powołanych ustaw, które zawierają m.in. uregulowania dotyczące zawiadomienia osób uprawnionych do udziału w czynności o jej terminie.

Podnieść należy równocześnie, że przepisy obowiązującej ustawy nie regulują sytuacji dotyczącej skutków prawnych braku wiadomości o takim powiadomieniu. Zatem istnieje potrzeba usunięcia istniejącej luki.

W odniesieniu do kwestii braku po stronie pokrzywdzonego uprawnienia do wniesienia środka odwoławczego od postanowień wymienionych w art. 42 § 1 i 2 ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich pragnę zauważyć, że na postanowienia, o których mowa zażalenie w ogóle nie przysługuje, gdyż rozstrzygnięcia te nie kończą postępowania.

Po zakończeniu prac nad projektem nowej ustawy - Prawo nieletnich, które planowane jest w czerwcu 2008 r., zostanie przekazana Rzecznikowi Praw Obywatelskich informacja o projektowanych, szczegółowych rozwiązaniach dotyczących uprawnień pokrzywdzonego w postępowaniu w sprawach nieletnich.

Z wyrazami szacunku

Upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Zbigniew Wrona
PODSEKRETARZ STANU